

Юлія САМОЙЛИК,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри економіки підприємства,

Полтавська державна аграрна академія

МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ ПРОГРАМ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ М'ЯСНОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Аграрний сектор – це провідний сектор національної економіки, який досить гостро реагує на будь-які стратегічні зміни та реформування. Історичний досвід реформування в агропромисловому комплексі свідчить про досить тривалий період пристосування даної галузі до нових умов господарювання. Перехід до ринкових відносин у даній сфері супроводжувався різким скороченням обсягів виробництва, збитковістю, розбалансованістю міжгосподарських зв'язків, неефективним управлінням, низькою конкурентоспроможністю. Особливо гостро на зміни умов господарювання відреагувала м'ясна галузь. У 90-х роках саме ця галузь опинилась у кризовому стані. Рівень збитковості м'ясного напрямку тваринництва складав понад 50 %, більшість виробників відмовлялись від галузі, повністю скорочуючи поголів'я. Тому нові реформи, які навіть опосередковано стосуються м'ясної галузі, можуть суттєво вплинути на розвиток даної сфери.

Таким чином, досвід реформування аграрної сфери викликає занепокоєння щодо перспектив розвитку галузі в умовах нової трансформації соціально-економічних відносин, зростання ролі територіальних громад в умовах децентралізації.

М'ясну галузь можна вважати негнучкою до стратегічних змін з таких причин:

1. Стабільність технології. У м'ясній галузі розробляють нові підходи до годівлі, утримання тварин, однак ці складові технологічного процесу не можуть суттєво скоротити виробничий цикл або зменшити потребу в кормах.

2. Збалансованість міжгосподарських зв'язків. Розвиток м'ясної галузі характеризується наявністю поглиблених зв'язків між виробничою та переробною сферою, тому зниження ефективності однієї ланки суттєво впливає на іншу.

3. Ефект масштабу виробництва. Виробництво м'яса є ефективним за умов значних обсягів. Тому для забезпечення великотоварності необхідна підтримка кооперації та інтеграції.

4. Залежність від державного регулювання. Розвиток м'ясної галузі гнучко реагує на деструктивних дій зовнішнього середовища. Коливання попиту, диспаритет цін, кредитомісткість галузі зумовлюють необхідність розроблення програм державної підтримки розвитку м'ясної галузі.

Основоположною діючою програмою підтримки розвитку сільського господарства, у тому числі розвитку м'ясної галузі, в Україні можна назвати Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року» від 19 вересня

2007 р. № 1158 із змінами і доповненнями, внесеними Постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 р. № 1390 [3].

У даній програмі були окреслені основні проблеми сільського господарства, напрями їх вирішення та очікувані результати, серед яких безпосереднє відношення до м'ясної галузі мають такі:

забезпечити формування ємності аграрного ринку шляхом виробництва вітчизняної сільськогосподарської продукції в обсязі, що гарантує продовольчу незалежність країни;

створити інфраструктуру внутрішнього аграрного ринку, збільшити обсяги біржової торгівлі, сформувати національну мережу оптових сільськогосподарських ринків, інформаційно-комунікативні мережі та активізувати розвиток транспортного забезпечення;

сформувати прозорі та ефективні канали надходження продукції від виробника до споживача;

щороку оновлювати технічну базу сільського господарства на 15 %;

збільшити обсяг: виробництва валової продукції сільського господарства у 2015 р. порівняно з 2006 р. у 1,6 рази; експорту сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів (переважно з високою додатною вартістю) у переробних підприємств; впровадити у практику базові агроекологічні вимоги і стандарти відповідно до регламентів ЄС; довести обсяг споживання населенням у 2015 р. основних продуктів харчування до раціональних норм [3].

Як свідчать статистичні дані [2, 5], очікувані результати від реалізації програми суттєво завищені. Так, наприклад, раціональна норма споживання м'яса складає 82 кг, фактичний обсяг виробництва м'яса у забійній вазі у 2014 р. становив лише 55 грн. Загальний обсяг виробництва м'яса у живій вазі всіх видів у 2006 р. склав 2551 тис. т, а у 2014 р. – 3323,5 тис. грн (без врахування АР Крим і зони АТО), тобто прогрес складає лише 30 %. Поголів'я великої рогатої худоби у 2014 р. проти 2006 р. зменшилося з 6175,4 тис. голів до 4194,2 тис. голів, або на 32,1 %, поголів'я свиней відповідно – з 8055 тис. голів до 7695,9 тис. голів, або на 4,5 %. Отже, можна зробити висновок про суттєве відставання фактичних показників розвитку м'ясної галузі від прогнозованих у вище згаданій програмі.

Нині Міністерством аграрної політики та продовольства України за участю іноземних експертів та вітчизняних фахівців розроблено проект концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 р. [4]. Дана програма є дещо ширшою порівняно з попередньою, її очікувані результати не характеризуються суттєвим перевищенням поточних показників.

У контексті аналізу перспектив розвитку м'ясної галузі доцільно звернути увагу на такі положення програми щодо забезпечення: зростання обсягів виробництва валової сільськогосподарської продукції господарствами населення; поліпшення племінних і продуктивних якостей тварин; створення державного реєстру сільськогосподарських тварин; збільшення обсягу споживання основних продуктів харчування на 3-7 %; збільшення обсягів виробництва харчових продуктів на 6-8 %, зокрема дитячого харчування на 9

%; запобігання виникненню пріонних інфекцій та захист населення і територій у разі їх появи; зменшення споживання традиційних енергоресурсів галуззю на 8-10 %; розширення бази формування власних фінансових ресурсів та покращення умов доступу до зовнішніх джерел, внаслідок чого доступні обсяги фінансових ресурсів зростуть на 5-7 %, а їх вартість знизиться на 2,5-3 відсоткових пункти; вдосконалення системи державної підтримки сільськогосподарського виробництва, забезпечення її прозорості; збільшення частки сільських домогосподарств, залучених у функціонуючі ланцюги доданої вартості у корпоративному секторі; збільшення кількості господарств з річним обсягом реалізації сільськогосподарської продукції у сумі, еквівалентній 1 тис. дол. США; насичення внутрішнього ринку високоякісною сільськогосподарською продукцією за доступними цінами; створення ефективної інформаційно-маркетингової системи; зростання щороку обсягів експорту вітчизняної сільськогосподарської продукції до 3-4 %; збільшення експортних можливостей харчової та переробної промисловості України за рахунок продукції глибокої переробки, виробленої із застосуванням новітніх інноваційних параметрів, зокрема, на ринку ЄС на 5-7 % [4].

Варто звернути увагу на обсяг і структуру фінансування заходів, передбачених програмами розвитку сільського господарства (табл. 1).

Таблиця 1

Прогнозні обсяги та джерела фінансування заходів, передбачених програмами розвитку аграрного сектора 2008-2020 рр., млн. грн

Джерела фінансування	Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 р.					Державна цільова програма розвитку аграрного сектору економіки до 2020 р., 2016-2020 рр.
	Обсяг фінансування – всього	У тому числі за роками				
		2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011-2015 рр.	
Державний бюджет	120750,5	15318,9	15153,5	14550,4	75727,7	71600
Місцеві бюджети	11,2	0,1	0,3	10,1	0,7	
Інші джерела	7402,4	407,2	984,1	1028,2	4982,9	29400
Усього	128164,1	15726,2	16137,9	155588,7	80711,3	101000,0

Джерело: складено автором за даними [3, 4]

На діючу програму до 2015 р. було виділено 128,1 млрд. грн, з них за 2011-2015 рр. – 80,7 млрд. грн. за прогнозними даними до 2020 р. планується збільшити фінансування до 101 млрд. грн. Варто звернути увагу на структуру коштів: до 2015 р. найбільша сума коштів для фінансування спрямовувалася з державного бюджету, на місцеві бюджети за останні п'ять років було взято лише 0,7 млн. грн. У 2016-2020 рр. на державний бюджет покладається 71,6 млрд. грн. Решта коштів формуватиметься за рахунок місцевих бюджетів, приватних інвестицій та інших джерел, не заборонених законодавством. Також передбачається отримання міжнародних грантів.

Нині державою обраний курс на децентралізацію влади, що передбачає зосередження більшої частини коштів в місцевих бюджетах. Однак, на

офіційних інформаційних ресурсах з питань децентралізації, зокрема на сайті «Децентралізація влади», представлені здебільшого нормативні положення адміністративного спрямування. Питання формування механізму розподілу коштів в розрізі галузей регіонів в умовах децентралізації нині неврегульоване. На нашу думку, необхідною є розробка регіональних програм розвитку економіки з градацією на галузі з визначенням, по-перше, їх пріоритетності, по-друге, обсягом створеної вартості, по-третє, за рівнем конкурентоспроможності.

Таким чином, необхідна експертна оцінка за інтегральним показником кожної галузі, що розвивається в регіоні, що дасть змогу розподіляти кошти за рейтинговим принципом. Сільське господарство, і зокрема галузь тваринництва, мають бути в пріоритеті фінансування з місцевих бюджетів, насамперед, у зв'язку з необхідністю оперативного фінансування відтворювальних заходів та еластичністю галузі до коливань кон'юнктури.

Список використаних джерел

1. Децентралізація влади / Офіційний урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua>.
2. Державний комітет статистики України / Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року» від 19 вересня 2007 р. № 1158 із змінами і доповненнями, внесеними Постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 р. № 1390 / Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua>.
4. Проект Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки до 2020 р. / Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua>.
5. Тваринництво України – 2014 рік / Статистичний збірник / Державний комітет статистики / За ред. Н.С. Власенка. – К. – 2015. – 211 с.